

УДК 347. 9 (09) (477)

ІНСТИТУТ НОТАРІАТУ В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Л. Шевчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: shevchukliliana@gmail.com*

Проаналізовано і дано оцінку процесам творення та реформування правоохоронної системи (на прикладі інституту нотаріату), що відбувалися у ЗахідноУкраїнській Народній республіці.

З'ясовано, що відповідно до Закону Української Національної Ради «Про тимчасову адміністрацію областей ЗахідноУкраїнської Народної Республіки» від 16.11.1918 р., тимчасово, до прийняття відповідного закону, у ЗУНР залишалося чинним австрійське нотаріальне законодавство (Положення 1871 р.), і, відповідно, на своїх місцях залишалися попередні нотаріуси та працівники їхніх канцелярій. 1.03.1919 р. Державний Секретаріат судівництва ухвалив розпорядок «Про тимчасову організацію нотарів», зобов'язавши нотаріусів скласти присягу на вірність Українській державі.

За короткий строк і у тяжких зовнішньо-політичних і внутрішніх обставинах, у ЗУНР були сформовані та досить злагоджено функціонували основні ланки державного механізму, у тому числі й інститут нотаріату. Аналіз архівних документів засвідчує, що нотаріат періоду ЗУНР, попри несприятливі чинники актори продовжував функціонувати, а влада вживала адекватних заходів з його впорядкування.

Ключові слова: нотаріальна діяльність, нотаріус, нотаріальне самоврядування, українська національна держава.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2018.67.077>

Упродовж 2017–2018 рр. українська держава, наукова громадськість, зрештою українці загалом святкують 100-річчя української революції 1917–1921 рр. Вона розпочалася в умовах соціально-економічних, політичних і національних потрясінь, які охопили Російську, а згодом і Австро-Угорську імперії, а її ключовим рушієм був український народ і його політична еліта, що еволюціонували від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення необхідності побудови власної національної держави. У процесі революції український народ уперше в ХХ ст. створив незалежну національну державу, яка у формі різних утворень мала всі ознаки незалежної держави: територію, населення, владу, суверенітет. Досвід самостійної соборної України відіграв вирішальну роль у подальшій визвольній боротьбі українського народу. Розуміння здобутків революції та усвідомлення причин її поразки має стати важливим уроком для сучасників. Власне одному з періодів існування національної держави у формі Західноукраїнської Народної Республіки, а саме процесам творення і реформування її правоохоронної системи на прикладі інституту нотаріату, присвячено цю статтю.

У результаті розпаду Австро-Угорщини, наприкінці жовтня – у листопаді 1918 р. було проголошено незалежність Угорщини, Чехо-Словаччини, Польщі, Сербо-Хорвато-Словенської держави. Схожі процеси відбувались і на західно-

українських землях. У відозвах Української національної ради від 1.11.1918 р. «До населення міста Львова» та «Український народ» декларувалося: «Волею українського народу на українській землях Австро-Угорської монархії утворилася українська держава... від нині Ти, український народ, господар своєї землі...». На засіданні Української національної ради 9 листопада 1918 р. було визначено назву держави – Західна Українська Народна Республіка (ЗУНР), до складу якої, крім Східної Галичини, увійшли Північна Буковина та українські повіти Закарпаття. Щоправда, невдовзі Північну Буковину захопила Румунія, а Закарпаття спочатку відійшло до складу Угорщини, а в січні–квітні 1919 р. – до Чехо-Словаччини. Отже, фактично ЗУНР охоплювала тільки територію Східної Галичини. Західно-українська держава була в державно-правовому розумінні належно організована, з налагодженим, доволі чітко діючим законодавчим, адміністративно-виконавчим, правозахисним апаратом, збройними силами тощо. Створена була і належна їй правова основа, видано низку законів та інших правових актів, які доволі ґрунтовно та кваліфіковано врегульовували різні галузі державного, соціально-політичного, економічного життя [6, с. 356]. Вищевказане стосується і правової організації інституту нотаріату, як одного із важливих чинників формування правової держави.

Принагідно відзначимо, що з другої половини XIV ст., подібно як і в інших країнах тогочасної Європи, нотаріальні функції на західноукраїнських землях, що входили до складу Польщі, виконували канцелярії судів. Практика ця була започаткована ще за часів Казимира Великого (середина XIV ст.). Канцелярії вели так звані актові книги. Вписаний писарем суду (якого часто називали нотаріус, дещо пізніше – реєнт) в актові книги документи – заповіт, договір, закладна та інше – набували юридичної сили і на випадок виникнення в подальшому спору були основним, неспростовним доказом. Найдавніші актові книги, що велися на території сучасної Галичини, зберігаються у Львівському державному історичному архіві і датуються 1402, 1428, 1471 рр. (Холмські, Львівські, Галицькі, Жидачівські, Белзькі, Буські та ін.). Як самостійний правовий інститут нотаріат був запроваджений у Галичині цісарським патентом від 7 лютого 1858 р., яким на її території з 1 листопада 1859 р. вводилось у дію австрійське нотаріальне Положення 1855 р. Саме з цієї дати починається історія галицького нотаріату як відокремленого від судової влади і незалежного правового інституту, що спирався на широке професійне самоврядування. А вже 25 липня 1871 р. було прийнято нове Положення про нотаріат, яке діяло у Галичині і в часи побудови української національної держави – ЗУНР, і після загарбання її Польщею (до 1934 р.). Нове нотаріальне Положення 1871 р. розпочало важливий етап розвою нотаріату на західноукраїнських землях. За свідченням сучасників, цей закон мав таку цілісність і внутрішню гармонію усіх окремих його положень, що міг би послужити зразком для будь-якої цивілізованої держави [3, с. 11–12]. Положення 1871 р. встановлювало підвищені вимоги до особи, яка прагнула здобути посаду нотаріуса, зокрема: вік – 24 роки; бездоганність поведінки; закінчені правничі студії і складені іспити теоретичні чи наявність ступеня доктора права; успішно складений іспит нотаріальний, адвокатський чи судово-урядовий; стаж не менше як чотири роки практичної діяльності, із яких принаймні два роки – у нотаріуса на практиці, а інші два роки – на практиці у суді, адвоката чи фінансовій прокуратурі; знання, крім німецької, крайової мови, що використовувалась у місцевості, де кандидат прагнув працювати. Наведені вимоги законодавця свідчать про те, яке важливе значення австрійський уряд приділяв проблемі підбору кадрів у нотаріаті. Як свідчать

архівні документи початку ХХ ст., призначали на посаду нотаріуса у Галичині звичайно лише після п'ятнадцятирічної нотаріальної практики, а траплялися випадки, коли стати нотаріусом вдавалося лише після двадцятирічної праці. Отож, нотаріусом, як правило ставала людина високих моральних чеснот і професіоналізму. Саме це, а також вагомість корпоративного принципу в діяльності нотаріусів, на нашу думку, зумовлювало високе значення інституту нотаріату в правоохоронній системі, підносило його в очах громадськості загалом і юридичної спільноти зокрема.

Нотаріуси-українці користувалися авторитетом, заслуженою повагою та реальним впливом на розвиток суспільства. Відтак, коли Австро-Угорська імперія розпалася й українці розпочали процес творення власної національної держави, свідомі представники нотаріальної спільноти активно долучилися до цих процесів. Зокрема нотаріус і відомий громадсько-політичний діяч Михайло Мочульський, у 1918 р. був призначений до складу делегації УНР на мирних переговорах у Бересті, де виконував обов'язки перекладача і нотаря для підтвердження вірогідності підписів контрагентів. Нотаріус з Балігроди Теодосій Будзиновський та нотаріус зі Станіслава Роман Заячківський у період 1918–1919 рр. були повітовими комісарами. Як зазначив Б. Тищик, варто звернути увагу, що повітовими комісарами обирали не випадкових, чужих для населення і рекомендованих «зверху» людей, а тих, кого населення повітів добре знало, поважало, які заслужили на цю посаду своєю працею задля добра українського народу [6, с. 160]. У когорті нотаріусів-українців цього переломного періоду варто згадати і Йосифа Онишкевича, Володимира Левицького (літературний псевдонім Василь Лукич), Костя Телішевського, Володимира Лушпинського, Порфира Яримовича, Андрія Павлиша, Івана Рудницького, Лева Гузара тощо [3, с. 81].

16 листопада 1918 р. Українською Національною Радою було прийнято закон «Про тимчасову адміністрацію областей Західноукраїнської Народної Республіки», згідно з яким залишалось чинним попереднє австрійське законодавство, якщо воно не суперечило інтересам і цілям української держави. Український історик у діаспорі М. Стахів, даючи оцінку цьому законові, зазначав, що його положення «були конечні, якщо ЗУНР бажала бути державою з правлінням права. Видати нові... закони у короткім часі було неможливо, отже, мусили залишатися старі..., які підлягали постійній зміні або заміні» [6, с. 170]. Отож тимчасово, до прийняття відповідного закону, у ЗУНР залишалось чинним і австрійське нотаріальне законодавство (Положення про нотаріат 1871 р.), і, відповідно, на своїх місцях залишалися попередні нотаріуси та працівники їхніх канцелярій. Хоча, за свідченнями сучасників, багато нотаріальних контор були покинуті їхніми працівниками, оскільки внаслідок нестабільності ситуації, військових дій, безладу, розрухи роботи для нотаріусів, крім укладення дрібних угод, майже не було [7, с. 25]. Тим не менше уряд національної української держави розумів, що навіть у таких складних військово-економічних умовах, нотаріат залишається тим інститутом, який покликаний створювати належні умови для ефективної реалізації норм права фізичними та юридичними особами, захищати їхні права та інтереси, надаючи правочинам публічної довіри і більшої доказової сили документам, зрештою він є превентивним інститутом, який запобігає суперечкам між сторонами цивільних правовідносин, утверджуючи між ними стабільні й передбачувані відносини, а відтак він є одним із важливих чинників формування міцної держави. Питання ефективного функціонування інституту нотаріату, як свідчать конкретні кроки уряду ЗУНР, не відійшли на задній план, чекаючи сприятливіших обставин, а залишалися на порядку денному, навіть попри польську окупацію.

Отже, 1 березня 1919 р. Державний Секретаріат Судівництва ухвалив розпорядок «Про тимчасову організацію нотарів» [5]. Ним було визначено, що закони й інші нормативні акти, на підставі яких у колишній австрійській державі урядували нотаріуси, залишаються чинними, оскільки не суперечать державності Української Народної Республіки. До 30 квітня усі нотаріуси мали затвердити нові урядові печатки зі зображенням герба об'єднаної Української Народної Республіки (тризуб Володимира Великого) та напису українською мовою, що позначає ім'я, прізвище, урядовий титул нотаріуса, місце урядування та судовий округ. Окрім того, печатка могла містити відомості про нотаріуса і на мовах законно визнаних національних меншин. Нотаріуси, а також нотаріальні субститути (своєрідні помічники нотаріусів – особи, що мали право виконувати нотаріальні функції у разі відсутності нотаріуса) зобов'язувалися, згідно з § 5 Розпорядку, скласти присягу у Вищому Суді. У цьому ж параграфі був закріплений її зміст: «Прирікаю, як нотар, бути вірний Українській Народній Республіці, повинуватися законам і розпорядкам Української Народної Республіки, сповнювати уряд нотаря ревно і совісно та все мати на увазі добро і пожиток Української Народної Республіки». Нотаріуси, які відмовлялися виконати згадані вимоги, звільнялися з посади, а на їхнє місце Секретаріат судівництва призначав нотаріальних субститутів. Варто зауважити, що Секретаріат судівництва (а саме його особово-управляючий відділ) провадив загальне керівництво і нагляд над нотаріатом, призначав на посади та звільняв нотаріусів.

Позитивним, на нашу думку, було положення Розпорядку про тимчасову організацію нотаріусів, яке вимагало від працівників нотаріату знання української мови. І хоч австрійське законодавство, передусім закон 1866 р. про крайові мови та розпорядження Міністерства юстиції 1864 р., зобов'язувало нотаріуса забезпечити (самому або через перекладачів) здійснення нотаріальної процедури мовами місцевого населення, поляки (а саме вони у відсотковому відношенні становили більшість від загальної кількості нотаріусів Східної Галичини) зовсім не поспішали виконувати ці приписи.

Як відомо, велике значення для розвитку інституту нотаріату в Галичині мав той факт, що відповідно до Положення 1871 р. нотаріат утворював своєрідну корпорацію, яка управлялася нотаріальною палатою (Notariatskammer). На теренах Східної Галичини функціонували Львівська (охоплювала сім судових округів) і Перемишльська (чотири судові округи) нотаріальні палати. Головним завданням палати була охорона честі і гідності стану та захист його інтересів. Для його виконання Положення наділяло нотаріальні палати такими повноваженнями: нагляду за діяльністю нотаріусів і кандидатів та ведення їх списків; здійснення дисциплінарного суду честі над нотаріусами і кандидатами; вирішення всіх спорів, що виникали між нотаріусами з приводу виконання ними їхніх службових обов'язків; спорів і непорозумінь між нотаріусами і сторонами про розмір винагороди чи з інших обставин; затвердження свідоцтва про проходження нотаріальної практики; прийняття від нотаріусів застав і нагляд за їхнім поповненням; виконання і доведення до відома нотаріусів округу всіх розпоряджень міністерства юстиції щодо нотаріату; відповідей з питань законодавства, устрою нотаріату, зменшення чи збільшення нотаріальних посад чи їх переміщення, зміни тарифів оплати за вчинення нотаріальних дій тощо. В дисциплінарному відношенні нотаріуси підпорядковувалися і нотаріальній палаті, і судовим органам I і II інстанції. Учинення нотаріусом проступків, які ганьбили честь і гідність його звання, передбачало накладення нотаріальною палатою, а в місцевостях, де вона не була створена, судом I інстанції, відповідних стягнень, а саме: зауваження,

попередження чи письмова догана із занесенням їх в особову справу. Лише після трьох років бездоганної праці нотаріус набував права порушити клопотання про погашення цих дисциплінарних стягнень. Якщо ж нотаріус порушив положення законів, що регламентували його діяльність, не виконав обов'язків, покладених на нього цими ж законами чи вчинив проступок, несумісний з честю і гідністю його посади, судом II інстанції проти нього порушувалося дисциплінарне провадження. У випадку визнання нотаріуса винним на нього накладалося покарання у вигляді: письмової догани; штрафу до 500 золотих; відсторонення від посади на строк одного року; заборони займатися нотаріальною діяльністю загалом.

Згідно з Розпорядком про тимчасову організацію нотаріусів від 1.03.1919 р. нотаріальні палати організаційно підпорядковувалися державному Секретаріатові судівництва. Фактично ж функції нотаріальної палати у Львові, а також окружного і Вищого суду (відповідно суди I і II інстанції за австрійським законодавством), визначені нотаріальним законодавством, унаслідок окупації Львова польськими військами, тимчасово мав виконувати окружний суд у Станіславові (нині Івано-Франківськ). З тих же причин повноваження Перемишльської нотаріальної палати та окружного суду виконував окружний суд у Самборі.

На жаль, сподіванням українців побудувати незалежну і демократичну державу не судилося здійснитися. Верховна рада Антанти 25 червня 1919 року уповноважила збройні сили Польської Республіки захопити всю Галичину, а 14 березня 1923 р., Рада послів Антанти ухвалила визнати Східну Галичину без жодних застережень як частину Польщі. Відносна стабільність політико-економічної ситуації дала можливість відновити роботу закритих у часи війни нотаріальних контор – адже у Західну Україну повернулися ті нотаріуси, які, не бажаючи присягати на вірність Українській державі, змушені були залишити свої посади. Вже в липні 1919 р. відновили свою діяльність Львівська і Перемишльська нотаріальні палати. Однак у той час нотаріат переживав значні труднощі, зумовлені звільненням багатьох нотаріальних посад. Як свідчать архівні матеріали, в липні 1919 р. Львівська нотаріальна палата приступила до вироблення пропозицій щодо зайняття вивільнених 27 посад в її окрузі. Зміст цих документів цікавить нас передусім з погляду наявної інформації про те, що нотаріат періоду ЗУНР, попри несприятливі чинники, продовжував функціонувати, а влада вживала адекватних заходів з його впорядкування. З іншого боку, в них чітко простежується позиція польської влади щодо подій 1918–1919 рр. Прагнення утвердити національну державу на етнічній українській території, більшість населення якої становили українці – називається агресією, а діяльність нотаріусів-українців скурпульозно вивчають на предмет їхніх виступів проти поляків. «Є досить трудним, в тих переломних часах, завдання на 27 посад нотаріальних представити відповідних кандидатів. На Палаті лежить найвища відповідальність за належне обсадження важливих посад, хоча і суд першої інстанції і апеляційний суд свій в тій справі внесок зроблять, але найавторитетніший, найкомпетентніший внесок повинна зробити Палата, яка найкраще знає усіх прохачів про посаду нотаріусів і найкраще може оцінити, кому і яка посада повинна бути надана. Нотаріальна палата має брати до уваги наскільки сильно постраждали нотаріуси під час окупації російської і української, чи була зруйнована контора, які вони мали доходи колись і яким є їхнє теперішнє економічне становище. Також, – читаємо далі у доповідній записці Львівської нотаріальної палати, – мусить Палата враховувати, що в тих повітах, де населення польське становить 40–50 % – бажано поляка на посаду призначати. Крім того, мусить Палата в своїх пропозиціях

враховувати якою була поведінка кандидатів на посади польської національності під час української окупації, а щодо українців – чи і у якій мірі вони виступали проти польської людності і чи вже склали присягу на вірність Польщі» [1, арк. 1]. Також Палата зобов'язувала тих нотаріусів, які склали присягу на вірність українській державі, подати докладні звіти про своє урядування за останній рік. Прикладом може служити звіт нотаріуса з Радехова Здислава Венцковського, поданий до Львівської нотаріальної палати вже 25 липня 1919 р. Вважаємо за необхідне процитувати основні положення цього цікавого документа: «Я, нотаріус, Здислав-Казімеж Венцковський, урядові українському жодної присяги не зложив, лише тільки приречення згідно Розпорядження урядового Секретаріату судового з дня 1 березня 1919 р. і то на письмі. Печатку українську застосовував від 15 квітня до 9 травня 1919 р. Упродовж усього часу української окупації складав усі документи виключно на польській мові» [2, арк. 17]. Далі пояснено причини складення «службового приречення». Серед них наведено такі: бажання дотриматися розпорядження Ліквідаційної комісії* від 5 грудня 1918 р. щодо заборони публічним функціонерам покидати самовільно свій уряд. А для цього, згідно з уже згадуваним Розпорядком українського Секретаріату судівництва, необхідно було скласти приречення. «Інакше, – пише З. Венцковський, – моє місце зайняв би нотаріальний субститут, звичайно – українець. Не викликає сумніву, що у випадку не зложення приречення наразився би я разом із своєю родиною на розмаїті утиски і репресії з боку українського уряду» [2, арк. 18]. Приблизно такого ж змісту були звіти й інших нотаріусів.

Підводячи підсумки, можемо констатувати, що за короткий строк і у тяжких зовнішньо-політичних і внутрішніх обставинах, в ЗУНР були сформовані і досить злагоджено функціонували основні ланки державного механізму, у тому числі й інститут нотаріату. Аналіз архівних документів засвідчує, що нотаріат періоду ЗУНР, попри несприятливі фактори, продовжував функціонувати, а влада вживала адекватних заходів з його впорядкування. Адже, за словами О. Субтельного, «...галичани не займалися поширеними на сході радикальними експериментами..., а спиралися на старі австрійські моделі... Незважаючи на запеклу війну, яку нав'язали західноукраїнській державі, їй вдалося забезпечувати на своїй території стабільність і порядок» [6, с. 223].

Список використаних джерел

1. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Ф. 369 (Львівська нотаріальна палата). Оп. 1. Спр. 1.
2. ДАЛО. Ф. 369. Оп. 1. Спр. 125.
3. *Мандельштам Л. Б.* Учреждение нотариата и его организация // Журнал министерства юстиции. 1899. № 4. 52 с.
4. *Мисак Н. Ф.* Українські нотаріуси в Галичині наприкінці XIX – на початку XX ст.: соціально-професійна характеристика // Інтелігенція і влада. 2015. Вип. 32. С. 71–87.
5. Розпорядок Державного Секретаріату судівництва з дня 1 марта 1919 р. про тимчасову організацію нотарів // Вісник державних законів і розпорядків Західної області Української Народної Республіки. 1919. Вип. 4. Ч. 32. С. 27–28.
6. *Тищик Б. Й.* Західно Українська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права. Львів, 2004. 392 с.

---

* Польська ліквідаційна комісія створена у Кракові 28 жовтня 1918 р. мала на меті захопити владу в усій Галичині й оформити перехід краю до складу Польщі.

7. *Limanowski A. K. Stan notarialny Wschodney Malopolski w chwilach przelomowych. R. 1914–1920. Lwów, 1920 s.*

References

1. Derzhavnyj arkhiv L'vivs'koi oblasti (DALO). F. 369 (L'vivs'ka notarial'na palata), Op. 1, Spr. 1.
2. DALO. F. 369, Op. 1, Spr.125.
3. Mandel'shtam, L. B. (1899). Uchrezhdenie notariata i ego organizacija. *Zhurnal ministerstva justicii*, 4.
4. Mysak, N. F. (2015). Ukrain's'ki notariusy v Halychyni naprykintsi XIX – na pochatku XX st.: sotsial'no-profesijna kharakterystyka. *Intelihentsiia i vlada*, 32, 71–87.
5. Rozporiadok Derzhavnoho Sekretariatu sudivnytstva z dnia 1 marta 1919r. pro tymchasovu orhanizatsiiu notariv. (1919). *Visnyk derzhavnykh zakoniv i rozporiadkiv Zakhidnoi oblasti Ukrain's'koi Narodnoi Respubliki*, 4, 32, 27–28.
6. Tyschuk, B. J. (2004). *Zakhidno Ukrain's'ka Narodna Respublika (1918–1923). Istoriia derzhavy i prava*. L'viv, Ukrain: Triada plus
7. Limanowski, A. K. (1920). *Stan notarialny Wschodney Malopolski w chwilach przelomowych. R. 1914–1920. Lwow.*

INSTITUTION OF THE NOTARY IN THE WESTERN UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC

L. Shevchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: shevchukliliana@gmail.com*

During the revolution of 1917-1921, for the first time in the 20th century, the Ukrainian people created an independent national state, which, in the form of various formations, had all the signs of an independent state: territory, population, power, sovereignty. This article is devoted to one of the periods of existence of a national state in the form of the Western Ukrainian People's Republic (further – ZUNR), namely, the processes of creation and reformation of its law-enforcement system on the example of the institute of notary.

From the second half of the fourteenth century, as in other countries of that time in Europe, the notarial functions in the Western Ukrainian lands that were part of Poland were performed by the chancellery of the courts that conducted the act books. The history of the Galician notary as separated from the judiciary and an independent legal institute that relied on a broad professional self-government, begins since November 1, 1859, when the Austrian Notary Statute of 1855, was put into effect in the Ukrainian lands. On July 25, 1871, a new Statute on a notary, which acted in Galicia at the time of the construction of the Ukrainian national state – ZUNR and after the conquest by Poland (till 1934) was adopted. It started an important stage in the development of a notary in the West Ukrainian lands. Notaries-Ukrainians enjoyed authority, respect and real influence on the development of society. Thus, when the Austro-Hungarian Empire collapsed and Ukrainians began the process of creating their own national state, conscious representatives of the notary community were actively involved into these processes.

In accordance with the Law of the Ukrainian National Council «On the Provisional Administration of the Regions of the Western Ukrainian People's Republic» of November 16, 1918, the Austrian notarial legislation remained in force in ZUNR temporarily, and the previous notaries and employees of their offices remained at their places. On March 1, 1919, the State

Secretariat of the judiciary approved the Order «On the Temporary Organization of Notaries», obliging notaries to swear allegiance to the Ukrainian state. According to the Order the general administration and supervision of the notary, the appointment and dismissal of notaries were entrusted to the State Secretariat of the judiciary.

In short term and in difficult external political and internal circumstances, in ZUNR the main parts of the state machinery, including the notary institution were formed and were working very well together. The analysis of archival documents shows that the notary during the period of ZUNR, despite the unfavorable factors, continued to function, and the authorities took adequate measures for its managing.

Keywords: notary, notarial activity, notarial self-government, Ukrainian national state.

*Стаття: надійшла до редакції 15.10.2018
прийнята до друку 01.11.2018*